

zo'n áárdige man



# zo'n áárdige man

biografie van dr. ir. Duco Schreuder

Bart van der Lugt

**Nota Bene:** De tekst van dit verhaal is voor een bijzonder groot deel tot stand gekomen op basis van Duco's inbreng. En uiteraard heeft hij een grote en beslissende stem gehad in wat er uiteindelijk wél, en wat er niet op papier is verschenen. Echter, de wijze waaróp een en ander is neergeschreven is volledig de keuze van de auteur.

Waarvan akte.

auteur en coverontwerp: Bart van der Lugt  
zwart-wit foto: Duco's achterhoofd  
Road Lighting (1980) , blz. 26  
Ir. W.J.M. van Bommel & Prof. J.B. de Boer  
ISBN: 978-94-02177-34-3  
© Bart van der Lugt

## denkend aan Duco zie ik . . .

Hopelijk vergeeft dichter Hendrik Marsman het me, dat ik het begin van zijn beroemde gedicht 'Denkend aan Holland' zo parafraseer. Maar net zoals Holland in de wereld een begrip is, zo is de man wiens biografie u nu in handen heeft een begrip in de Nederlandse en de internationale verlichtingswereld. Als ik zelf de naam Duco Scheuder hoor, dan schieten me altijd drie anekdotes te binnen. Of ze allemaal volledig op waarheid berusten weet ik niet, maar ze tekenen hem goed.

Voormalig cursist, na het horen van zijn naam: *Schreuder? Dúco Schreuder? Ja, die ken ik wel, daar heb ik nog les van gekregen. Ik had geen idéé waar 'ie het over had, maar zó'n áárdige man!* En nu hóór ik het u al denken, maar de uitspraak van deze ene cursist wil niet zeggen dat Duco onduidelijk zou zijn in zijn uitleg. In tegendeel; zijn kennis op het gebied van verlichting is bijzonder uitgebreid en diepgaand en zijn uitleg grondig, volledig en onderhoudend. Maar dit betekent echter wél dat je als cursist van goeden huize moet komen (of je grondig moet hebben voorbereid) om inderdaad volledig te kunnen bevatten 'waar 'ie het over heeft'.

Voorzitter van één van de vele commissies van de Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde waar hij deel van heeft uitgemaakt: *Zo, en dit besluit dit onderwerp, tenminste, als er niemand is die hier nog iets over op te merken heeft.* Echter, voordat hij over kan gaan op een volgend onderwerp, merkt de voorzitter iets op; wellicht een lichte frons of een andere aanwijzing dat die ene persoon onder zijn toehoorders zeer zeker nog iets op te merken heeft. Hij buigt zich dan ook iets voorover in de richting van de wijze grijze gestalte voor hem en vraagt . . . *jij ook niet, Duco?* De aangesprokene kijkt de voorzitter een ogenblik aan, spreekt de inmiddels legendarische woorden: *tja, nu je er tóch over begint* en vergast de aanwezigen vervolgens op een uitvoerig pleidooi.

Duco heeft tijdens zijn lage werkzame leven vele voordrachten gehouden, zowel voor selecte gezelschappen als tijdens

congressen. Hij stamt uit de tijd dat flitsende PowerPoint presentaties nog iets van de verre toekomst waren, en behield zich tijdens zo'n voordracht dan ook meestal met een overhead projector en bijbehorende sheets. Duco is echter een man van de inhoud, en ging tijdens menig presentatie soms zó in deze inhoud op, dat hij de relatie tussen de drie P's (publiek, positie en projectie) wel eens uit het oog verloor. Zijn publiek kreeg hem in zo'n geval weer bij de les met de kreet: *Duco . . . DUCO! . . . als je nu even tussen de projector en het scherm weg gaat, dan kunnen wij óók nog wat zien.*

**Z**elf ken ik Duco al vanaf het moment dat ik me schoorvoetend met verlichting ging bezighouden. Hoewel, kennen? Eigenlijk was het in eerste instantie 'van horen zeggen' want voor een pas in dit vakgebied beginnend iemand is hij iemand van haast mythische proporties. Hij behoorde namelijk tot een select gezelschap van échte deskundigen; mensen met een fenomenále kennis die in staat waren om hun toewijding voor de achtergronden en fundamentele waarden van ons vakgebied te scheiden van andere belangen. En nee, ik ga ze hier niet opsommen. Want ik zál er maar eens eentje vergeten en daar doe ik haar of hem dan absoluut mee tekort. Ik was dan ook bijzonder blij verrast toen hij zelf het initiatief nam om de banden tussen ons weer eens aan te halen. In eerste instantie bleef dit bij het nodige aan correspondentie, maar op een doordeweekse dag ergens eind 2017 ontmoette we elkaar weer. Duco was inmiddels tachtig plus, en het voortschrijden van de tijd had onherroepelijk zijn sporen achtergelaten. De machinerie vertoonde zo hier en daar wat slijtage en gebreken, zogezegd. Maar er was één ding dat me direct opviel. En mocht u aan de volgende woorden aanstoot nemen dan bij deze een welgemeend mea culpa, maar het moet tóch even gezegd worden. Als mensen ouder worden, en in de buurt komen van Duco's leeftijd, dan wil er bij hen wel eens de neiging ontstaan om de eigen pijntjes en kwaaltjes tot hoofdonderwerp van zo'n beetje elk gesprek te verheffen. Echter, niet in Duco's geval. Hij maakte er even een terloopse opmerking over, en het voornaamste gespreks- onderwerp was binnen de kortste keren toch al snel zijn werkzame

leven, licht en verlichting en de ontwikkelingen op dat gebied waar hij nog steeds een duidelijke mening over heeft. Het was dan ook goed om te zien dat, ondanks die mechanische onvolkomendheidjes, zijn denkraam niets van zijn scherpte had verloren; iets dat wordt geïllustreerd door het feit dat hij nog steeds door die en gene geconsulteerd wordt. Maar wat hij ook van mijn kant had verwacht, het was níet de vraag of hij er mee in zou kunnen stemmen dat ik zijn biografie zou gaan schrijven. Hoewel, het zou niet een échte biografie gaan worden, want Duco zat er eigenlijk niet zo op te wachten om allerlei intieme persoonlijke details met de wereld te gaan delen. Volkomen begrijpelijk uiteraard, dus we spraken hierover af er geen traditionele biografie van te maken (bio: het leven betreffend, grafie: beschrijving) maar meer een negografie (negotium: bezigheid waarmee men de kost verdient). En mocht u direct willen gaan googelen, bespaar u dan de moeite want ik heb de term zelf verzonnen.

De focus zou dus komen te liggen op zijn werkzame leven en wat hij daar allemaal in heeft meegemaakt, maar daar bleef het niet bij. In een op internet aangetroffen korte beschrijving van zijn boek 'Vision and visual perception' staat namelijk een zin die Duco als geen ander kenmerkt: *While Schreuder isn't afraid to disagree with other leading thinkers, he relies on science and focuses on the facts behind it so you can understand lighting, visual perception, engineering design, and applied and experimental physics.* Het is dan ook niet zo verwonderlijk dat hij in zijn biografie ook graag aandacht besteedt wilde hebben aan een aantal van zijn, zoals hij zelf zegt, professionele bezigheden; onderwerpen die hem toch níet een beetje nader aan 't hart liggen. De hoofdstukken van zijn negografie worden dan ook, onder de kreet die hem zo op 't lijf geschreven is, afgewisseld met een aantal wat meer inhoudelijke inkijkjes in die onderwerpen. Echter, deze moeten wél mede worden gelezen in hun historische context. Immers, inzichten kunnen in de loop der jaren veranderen of worden genuanceerd.

**O**p een gegeven moment begonnen we er allebei écht lol in te krijgen. Voor mij ontspoon zich langzamerhand een verhaal van een rijk en bewogen leven. En door het idee om zo hier en daar het nodige aan inhoudelijke verklaringen aan Duco's belevenissen toe te voegen heb ik zelf al met al toch nog aardig wat bijgeleerd. In de loop van 2018 ben ik dan ook diverse keren naar Leidschendam gegaan om Duco te interviewen. Hoewel, interviewen? Van het in zo'n geval stellen van vragen om de benodigde informatie bij elkaar te krijgen was eigenlijk geen sprake. Duco vertelde en vertelde en het enige dat ik hoefde te doen was schrijven. Maar toch leek het me op een gegeven moment goed om ook eens bij anderen te rade te gaan om ook hún herinneringen vast te kunnen leggen. Duco was zo goed me een lijst met namen aan te leveren (netjes verdeeld in categorieën zoals 'werk' en 'familie') en ook de Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde en de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeerswegen waren meer dan bereid om hiervoor hun leden en oud-medewerkers aan te schrijven. De reacties waren talrijk en ademden over hem allemaal de zelfde mening; een bijzonder aardige, sympathieke en aimabele man, en binnen de lichtwereld écht een geval apart. Ik had deze biografie dan ook niet geschreven kunnen hebben zónder de hulp van:

Stella Albert, Hannie Balten, Marion Bentvelzen, Wout van Bommel,  
Albert Bons, Liane Bredée, Jacky Bredt, Ans van den Broek,  
Frits Burghout, Jan Faber, Frits Flury, Harry de Haan,  
Geertje Hazenberg, Corrie Joubert-Schreuder, Arthur Klink,  
Marijke van der Klooster, Nico de Kruijter, Peter Levelt,  
Anna Molenaar, Alie Rommers, Patrick Rugebregt, Rob Schmidt,  
Wim Schmidt, Alex Schreuder, Elske Schreuder, Paul Settels,  
Els de Smet, Jan Soegies, Henk Stolk, Luuc Swart, Tomas van de Velde,  
Hans Vermeulen, Marjoleine Wenting, Willem Zandvliet  
en natuurlijk Duco zelf.



Iemand vroeg me op een gegeven moment: ‘wat wil je nu eigenlijk met dat boek?’ Wel, in ieder geval niet om ‘het’ boek te schrijven over ‘het’ leven en werken van Duco. Een boek zoals dit is namelijk per definitie onvolledig. Immers, om het uit te kunnen laten komen móét je op een gegeven moment ergens een streep zetten. Daarmee neem je echter het, in het geval van Duco hónderd procent zeker aanwezige risico dat er zaken onbesproken blijven en anekdotes onverteld; van die anekdotes waar je achteraf gezien van zegt: ‘já, die had er eigenlijk toch nog wel bij gemoeten’. Want, zoals Duco het eens zelf omschreef: ‘als je me met een speld prikt dan komt er een lang verhaal uit’. En die verhalen blijven komen zolang je met hem spreekt. Mijn doel is in ieder geval bereikt als hij er zelf met plezier in zal blijven bladeren en zich met nóg meer plezier het proces weer voor de geest kan halen dat aan deze biografie vooraf is gegaan. Mijn doel is eveneens bereikt als anderen het lezen en bij zichzelf denken: ‘ja, dát is ‘m; zó ken ik hem’. En als er dan ook nog eens iets uit naar voren komt waarvan u denkt: ‘hé, da’s leuk, dát heb ik nooit geweten’ dan is m’n doel helemaal bereikt.

Heden ten dage woont Duco nog steeds in de flat waar hij, zovele jaren terug, eigenlijk alleen maar even tijdelijk zou verblijven. Maar hoe zijn jaren ook zijn gevorderd, is hij allesbehalve iemand die z'n aandacht alleen nog maar richt op het verleden; op de dingen die voorbij zijn. Integendeel. Zijn visie is, met soms een knipoog naar het verleden, nog steeds toekomstgericht en hij wordt nog regelmatig door de hedendaagse openbare verlichting prominenten geconsulteerd over het vakgebied waarvoor hij in de loop der jaren één van de synoniemen is geworden. Misschien wel het enige verschil is dat hij er zelf niet vaak meer op uit trekt en dat anderen nu naar hem toekomen. Maar dat hebben we er graag voor over.

***Bart van der Lugt***



## **inhoud**

Duco's jeugdijaren	13
uit het gedenkboek 1887-1962	21
de tweede wereldoorlog	30
studie en militaire dienst	38
Philips	51 - 65 - 77
SWOV	92 - 104 - 116 - 131
openbare verlichting	142 - 157 - 173 - 186
Duco privé	199

## **tja, nu je er tóch over begint**

dunne lagen en interferentie	47
tunnelverlichting	61
licht en criminaliteit	73
licht en ongevallen	86
la lumière jaune Française	100
discomfort glare	111
woonerven en hun verlichting	127
windturbines	138
light pollution	152
wegdekreflectie	166
verlichting voor de állerarmsten	180
het rationalisme voorbij	195
herkomst foto's en afbeeldingen	208



## Duco's jeugdijaren

Duco Anton Schreuder werd op 11 januari 1931, als jongste van drie broers, geboren in Rotterdam. Zijn ouderlijk huis stond aan de Voordonk; een doodlopend straatje, uitkomend op een pleintje omringd door huizen.



afbeelding 1: familiefoto 1943  
twintig jarig huwelijk van Duco's ouders

van links naar rechts: broer Willem, Duco's moeder, broer Bert  
Duco, tante Corrie, opa en oma Schreuder, Duco's vader

Vader Schreuder was de zoon van een huisarts uit Amersfoort, en moeder Schreuder de dochter van een civiel ingenieur. Duco kan zich herinneren dat zijn opa iets 'hoogs' was bij de Spoorwegen. Zijn beide ouders hadden gestudeerd in Delft; vader werktuigbouw met als

voornaamste onderwerp stoommachines, en moeder bouwkunde. Deze studies werden echter gevolgd onder de voortdurende dreiging van de rondom Nederland woedende eerste wereldoorlog, en waarschijnlijk is dit de reden geweest waarom beiden hun studie niet hebben kunnen afronden.

Duco omschrijft zijn ouderlijk gezin als een echt mannengezin waar gevoelsmatig een wat afstandelijke sfeer hing. Maar achteraf heeft hij hierover toch zo z'n bedenkingen; 'misschien heb ik toen gewoon niet beseft hoe het werkelijk zat'. Over veel onderwerpen werd eenvoudigweg niet gesproken, zo ging dat nu eenmaal in die tijd, en Duco vermoedt dat zijn moeder hem een beetje in bescherming heeft genomen ten opzichte van zijn oudere broers. Ongeveer een jaar na zijn geboorte, verhuisde het gezin Schreuder naar Barendrecht. Tegenwoordig grenst de gemeente aan Rotterdam, maar in die tijd was het een uithoek die bij wijze van spreken nog maar nauwelijks door de rest van Nederland was ontdekt. Duco illustreert dit met de opmerking dat, toen hij in die tijd de Engelse ziekte had opgelopen, niemand dit eigenlijk in de gaten leek te hebben. 'Niet zo verwonderlijk', voegt hij er op een wat droge toon aan toe. 'Het dorp beschikte alleen maar over een veearts, en niet eens over een mensenarts'.

Wat hij zich uit de tijd in Barendrecht vooral nog herinnerd, is dat het huis beschikte over een opkamer; een vanwege de half verzonken kelder die zich daar onder bevond ten opzichte van de rest van het huis hoger gelegen kamer. 'Daar zat ik dan met moeder op de uitkijk, te wachten tot vader thuishkwam'. Zo rond 1936 verhuisde het gezin naar Breda, naar een huis in de wijk 'het Ginneken'. Nederland bevond zich toen midden in een periode die in z'n algemeenheid wordt aangeduid als de crisisjaren of de grote depressie. De Nederlandse economie stond er bijzonder slecht voor, veel bedrijven en fabrieken moesten hun deuren sluiten en in 1935 waren zeshonderd duizend van de toen acht miljoen Nederlanders werkeloos. De wachtgeld en werkloosheidsverzekering (WW) werd pas in 1952 geïntroduceerd, dus voor wie zonder werk kwam te zitten zag het er niet rooskleurig uit. De overheid besloot weliswaar aan

werkelozen een financiële ondersteuning te geven, maar deze ‘steun’ was voor hen maar nét voldoende om de huur te kunnen betalen en een eenvoudige maaltijd op tafel te zetten. Duco’s vader ontsnapte gelukkig aan dit alles. In Breda liep het gezin Schreuder echter op tegen een onverwacht probleem; zij waren niet katholiek. Duco heeft dan ook altijd het gevoel gehad dat zijn gezin er niet écht bij hoorde; iets dat zich bijvoorbeeld manifesteerde toen zijn ouders een uitvoering van het Brabants Orkest wilden bijwonen. Bij het aanschaffen van de kaartjes bleek de voorstelling opééns uitverkocht te zijn. Duco zou in Breda wonen tot 1949, toen hij zelf naar Delft verhuisde om daar te gaan studeren.

**T**ijdens hun korte verblijf in Barendrecht namen Duco’s ouders het initiatief om een padvindersgroep op te richten. Hierover is echter niets meer terug te vinden. Duco’s eigen eerste kennismaking met de padvinderij speelde zich af in zijn latere woonplaats Breda. Zijn broer Bert werd hier als welp lid van de Pels Rijcken groep; iets dat hij niet écht leuk schijnt te hebben gevonden. Duco volgde in zijn broers voetsporen en werd ook welp. De groep had samen met De Baronie, een andere protestante padvindersgroep, een gezamenlijk clubhuis dat diep verscholen lag in een bos. Het was een ideale gelegenheid om naar hartenlust al die activiteiten te ondernemen die ook tegenwoordig een scoutinggroep zo kenmerken. Duco’s lidmaatschap was in eerste instantie echter een kort leven beschoren, want samen met de rest van de toenmalige scouting verenigingen werd de groep in 1941 op last van de Duitse bezetter verboden. Immers, een vereniging die was opgericht, en werd geleid door een Brits generaal kon in bezet Europa natuurlijk niet getolereerd worden. Direct na de oorlog keerde Duco als verkenners naar zijn oude groep terug en stortte zich met zijn bekende enthousiasme vol overgave op alle activiteiten die hij kreeg voorgeschoteld; ‘ik was vooral goed in morse’. En hij was daarbij, naar eigen zeggen, behoorlijk fanatiek. Ook was hij, in 1947, in de gelegenheid om deel te nemen aan de eerste naoorlogse wereld jamboree in de Franse plaats Moisson. Een van de gebeurtenissen die

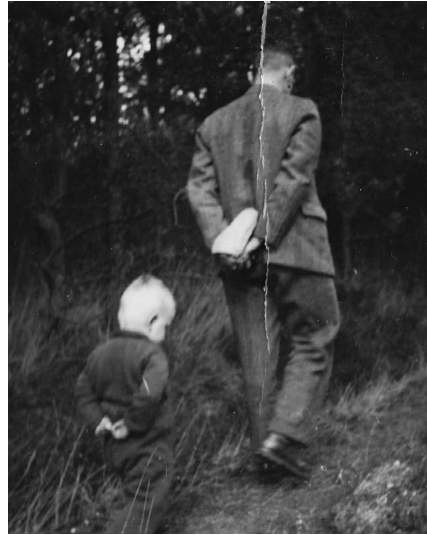
hij zich nog goed herinnerd is een bezoek aan de Arc de Triomf in Parijs. Iedereen die heden ten daagse de Franse hoofdstad bezoekt weet dat het, dankzij de zich daarop bevindende hoeveelheid verkeer, een bijna ónmogelijke opgave is om de ringweg die Napoleons triomfboog omringt over te steken; er schijnt niet voor niets een voetgangerstunnel gerealiseerd te zijn. In die jaren was er van dat vele verkeer echter nog geen sprake; gewoon een kwestie van even goed uitkijken tijdens het oversteken. Helaas moest hij, na het afleggen van zijn eindexamen, zijn lidmaatschap beëindigen.

Dit scoutingverleden kent trouwens een leuk staartje. Ook Duco's zoon Alex werd op een gegeven moment naar een plaatselijke scoutinggroep gestuurd. Hij vond het in 't begin maar niets, maar deze mening veranderde al snel in de vraag aan zijn ouders waarom zij hem daar niet éérder naar toe hadden gestuurd. Alex ontwikkelde namelijk met een aantal van zijn mede welpen een vriendschap, die zich tot op de dag van vandaag heeft voortgezet. Na zo'n veertig jaar zijn zij nog steeds dikke vrienden die in ieder geval één maal per jaar met elkaar op stap gaan. Maar ook als er, bijvoorbeeld bij een verhuizing, extra mankracht nodig is verzamelen de voormalige welpen zich om een handje toe te steken. Een aangezien één van hen zijn verjaardag viert op één januari, is op een gegeven moment ook maar besloten om gezamenlijk oud-en-nieuw te vieren.

**D**uco's eerste ervaring met de mysteries van het licht overkwam hem naar eigen zeggen al op driejarige leeftijd. Een en ander speelde zich af in de auto die vader Schreuder langs een donkere weg leidde, met zijn vrouw naast zich en zijn drie zoons op de achterbank. Duco's beide broers waren inmiddels al lang ingedommeld, maar hijzelf was gefascineerd door het schouwspel dat ontstond toen het licht uit de koplampen van vaders auto de bomen langs de weg verlichtte. Het was een haast mythisch schouwspel, en Duco vroeg zich dan ook af hoe het zo kon zijn dat de bomen, die overdag donker waren, 's nacht bijna spierwit waren. En hoewel zijn ouders altijd bereid waren om zijn vragen te beantwoorden, was hij toen naar eigen zeggen nog niet vaardig genoeg om deze vraag goed te



kunnen formuleren. Uiteraard zijn de achtergronden van dit fenomeen hem nu volkomen duidelijk. Want, zoals elke rechtgeaarde geïnteresseerde in verlichting weet, heeft het te maken met contrasten en met het adaptatievermogen van onze ogen. Dankzij het voldoende hoge verlichtingsniveau en de in zijn ogen werkzame combinatie van staafjes en kegeltjes was de kleine Duco in staat de bomen die hem 's nachts zo hadden verwonderd overdag in hun originele kleur, en met



afbeelding 2: Duco op driejarige leeftijd, samen met zijn vader

voldoende contrast ten opzichte van de achtergrond optimaal waar te nemen. 's Nachts was het echter een héél ander verhaal. De weg waarlangs de auto van de familie Schreuder zich voortspoedde was onverlicht, dus het licht van de koplampen werd achtereenvolgens gereflecteerd door een langs de weg staande boom, om vervolgens te verdwijnen in het nachtelijke duister. Op het moment dat het witte licht reflecteerde op de stam van een boom, werden Duco's ogen overspoeld met een zódanig grote hoeveelheid licht dat de reflecterende stam hierdoor als wit op hem overkwam. En daar kwam nog bij dat zijn ogen zich razend snel aan deze nieuwe situatie aanpasten, en zij daardoor even niet meer in staat waren om ook maar iets in de donkere directe omgeving van de stam waar te nemen. De combinatie van de grote hoeveelheid gereflecteerd wit licht, en de als gevolg van zijn geadapteerde ogen inktzwarte duisternis, kón dan ook bijna niets anders opleveren dan de door hem waargenomen mysterieuze witte boomstammen.

**I**n Breda doorliep Duco de protestants-christelijke lagere school 'Dr. De Visser. Lezen en rekenen had hij al opgepikt van zijn broers, dus zijn vaardigheden hoefden alleen maar zo hier en daar een beetje bijgespijkerd te worden om hem direct in de tweede klas te kunnen laten beginnen. En na het doorlopen van deze lagere school deed Duco toelatingsexamen voor zowel het Gymnasium als de HBS. Uiteindelijk kwam hij in 1942 terecht op het Stedelijk Gymnasium; een kleine school met zo'n zestig à zeventig leerlingen waardoor er soms maar vijf leerlingen in een klas zaten. Het bleek een kweekvijver te zijn voor talent, want er werd lesgegeven door veel begaafde leraren.



afbeelding 3: het Stedelijk Gymnasium Breda  
ten tijde van Duco's opleiding

Iets dat één van zijn voormalige mede gymnasiasten zich nog goed kan herinneren, is Duco's acteertalent. In die 50er jaren beschikte het stedelijk gymnasium namelijk over de toneelvereniging Vivet Gaudium; leve de vreugde. Binnen deze vereniging speelde Duco onder andere mee in het, oorspronkelijk door de Amerikaanse toneelschrijver Joseph Austin Strong geschreven toneelstuk 'drie wijze gekken'; three wise fools. Het verhaal ging over een Iers weesmeisje dat, met de hulp van een kabouter die alleen zij kan zien, de harten ontdooit van drie oude verstokte vrijgezellen die ooit eens, tevergeefs,

aanbidders waren geweest van haar grootmoeder. Oftewel, een stuk met alle ruimte om je als toneelspeler héérlijk uit te leven. Maar heel misschien was de indruk van Duco's toneelspel ook wel een béétje ingegeven door het feit dat deze mede gymnasiast, op dat moment een eerstejaars, toch ook wel een beetje onder de indruk was van de fysieke kwaliteiten van de oudere laatstejaars studenten.



afbeelding 4: opvoering van 'De Drie Wijze Gekken'

van links naar rechts: no. 2, T. Bielders, Louki Saathof,  
L. van Roosendaal, H. Jaspers, R v.d. Elst, D.A. Schreuder, H. Wetselaar,  
H. Ruygh, Mienk Swaving Dijkstra, Louki Gonlag,  
Annemarie du Château

Tijdens zijn schooltijd werd Duco waarschijnlijk geconfronteerd met een vorm van dyslexie. Dit was echter in die tijd nog géén geaccepteerd iets, dus het leverde hem veel onbegrip op. Het feit dat hij niet in staat bleek om onregelmatige werkwoorden te leren, kwalificeerde hem in de ogen van zijn leraren allereerst als 'dom'. Toen echter bleek dat hij wél uitblonk in wiskunde (hij haalde met gemak zevens en achten) werd de kwalificatie 'dom' gewijzigd in 'lui'. Verder leverden Grieks en Latijn hem op hun beurt een aantal onvoldoendes op, waardoor weer werd geconcludeerd dat hij

waarschijnlijk geen gevoel voor talen had; iets dat tegenwoordig op overtuigende wijze is weerlegd door zijn uitstekende beheersing van meerdere talen. Duco's moeder had al direct het gevoel dat deze kwalificaties haar zoon onrecht aandeden, maar in die tijd was het 'not done' om tegen het oordeel van een leraar in te gaan. Bovendien was Duco druk en deed van alles, maar niet de dingen die hij in de ogen van zijn docenten moest doen. Zijn eindexamen bevestigde echter moeder Schreuder's gelijk. Duco legde dit examen in 1949, samen met vijf andere studenten, af en was van hen de enige die in één keer slaagde.

Als we iets nader naar de achterkant van Duco's leerlingenkaart kijken, dan zien we dat het vooral de talen zijn die hem gedurende zijn gehele Gymnasium carrière parten hebben gespeeld. Zijn eerste jaar kon hij bijvoorbeeld alleen maar met succes afsluiten na een herexamen in Nederlands én Duits. Tijdens zijn tweede en derde jaar weet hij herexamens weliswaar te vermijden, maar krijgt hij wél taken mee naar huis voor Nederlands, Latijn, Frans en Duits. Na het vierde jaar krijgt hij herexamens voorgeschoteld voor Grieks en Latijn, en in zijn vijfde jaar gaat het helemaal mis. Nederlands en Duits haalt hij weliswaar met de hakken over de sloot, maar met tweeën en vieren vormen de klassieke talen een waar slagveld. En ook zijn beheersing van het Engels is volgens de leerlingenkaart vérré van voldoende. Er zit dus niets anders op dan dit jaar over te doen. Uiteindelijk weet hij de talen op een redelijk tot goed niveau te houden, maar waarin hij werkelijk uitblinkt zijn de exacte vakken. De uiteindelijke resultaten van zijn eindexamens vormen dan ook een rijtje waar hij bést trots op mag zijn.

Grieks: 4	Nederlands: $7 \frac{1}{2}$
Latijn: 6	Wiskunde: $7 \frac{2}{3}$
Engels: 7	Natuurkunde: 9
Frans: 7	Scheikunde: 7 <sup>+</sup>
Duits: 6	Biologie: 9

## uit het gedenkboek 1887-1962

Begin zestiger jaren publiceerde het Stedelijk Gymnasium te Breda, ter gelegenheid van haar vijf en zeventig jarig bestaan, het Gedenkboek 1887-1962. Het boek begint met een door rector Dr. B. J. de Jonge geschreven prolegomenon (oftewel, voorafgaand) waarin hij zich direct ten opzichte van zijn lezers verontschuldigd. Het is namelijk niet het groot wetenschappelijk opgezet gedenkboek geworden dat hij van tevoren voor ogen had gehad. Degene die met het samenstellen van het boek belast was moest namelijk 'door niet te voorziene omstandigheden de zware taak, welke hij op zich genomen had, zij het ook ongaarne, onuitgevoerd laten'. Het gedenkboek was dus niet een verzameling inhoudelijke artikelen geworden, en het had er zelfs even op geleken dat er helemáál geen gedenkboek zou zijn verschenen. Gelukkig meldde er zich een redster in de nood, die zich bereid verklaarde de redactie op zich te nemen van een op bescheiden schaal uitgegeven herinneringsboek. Hierbij moest er echter noodgedwongen afscheid worden genomen van het idee van een wetenschappelijk historische opzet, en in plaats daarvan werd het een boek met bijdragen van leraren en oud-leerlingen. Maar ondanks alles besluit de rector zijn voorwoord toch met de trotse woorden: 'moge dit aan vele oud-gymnasiasten de vreugde van het herkennen geven'.

Nu kán ik me de teleurstelling van de rector wel een beetje voorstellen. Een bestaan van vijf en zeventig jaar is immers niet zo maar wat, en dan wil je toch een jubileumboek laten uitbrengen dat de geschiedenis van je gymnasium op een overtuigende manier weergeeft. Maar, hoewel ik volledig met de rector kan meevoelen, ben ik er toch niet rouwig om dat die betreffende medewerker met die onvoorziene omstandigheden te maken kreeg. Eén van die oud-leerlingen die aan het gedenkboek zijn medewerking verleende, schetst namelijk een uniek beeld van een gymnasiast tijdens en vlak na de tweede wereldoorlog.